

УДК 008:784.4:78.087.68

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/96-2-9>

Тарас КУШНІР,
orcid.org/0009-0005-2478-828X
доктор мистецтва (PhD),
старший викладач кафедри культурології
Національного університету біоресурсів і природокористування України
(Київ, Україна) *t.i.kushnir@nubip.edu.ua*

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ЕТНОКУЛЬТУРНОГО КОДУ ЗАСОБАМИ АМАТОРСЬКОГО ХОРОВОГО МИСТЕЦТВА: ВІД АРХАІЧНОГО СИНКРЕТИЗМУ ДО СУЧАСНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

У пропонованій науковій статті здійснюється комплексне культурологічне дослідження феномену аматорського хорового мистецтва як потужного механізму репрезентації етнокультурного коду. Традиційна народна пісня розглядається не лише як акустичний чи естетичний артефакт, але як складна знаково-символічна система, що бере свій початок у первісному обрядовому синкретизмі – історичній та функціональній поєднанні музики, поетичного слова, кінетичної пластичності та сакральної дії. Фокус уваги зосереджено на специфіці аматорського колективу, де спільне музикування виступає не стільки формою художнього дозвілля, скільки інструментом соціокультурної інтеграції, актуалізації культурної пам'яті та простором, де відбувається органічний перехід від архаїчних смислів до формування сучасної національної свідомості.

Актуальність дослідження зумовлена загостренням кризи культурної ідентичності в умовах стрімкої глобалізації, діджиталізації та урбанізації суспільства, що призводить до відчуження сучасної людини від її етнічного коріння. У площині практичної діяльності багатьох аматорських хорів виникає проблема поверхневого підходу до фольклорного матеріалу: народна пісня часто піддається штучній естрадизації, спрощенню або академічній уніфікації. Це призводить до руйнування її первинної синкретичної природи, втрати глибинної семантики та перетворення живого етнокультурного коду на музейний експонат або розважальний кітч. Відтак, існує гостра наукова та практична необхідність у пошуку шляхів адекватної репрезентації архаїчних смислів, які б відповідали духовним запитам та екзистенційним потребам сучасної людини.

Головна мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні механізмів репрезентації етнокультурного коду засобами аматорського хорового мистецтва та доведенні того, що усвідомлене занурення у синкретичну природу народного співу є дієвим чинником формування, збереження та зміцнення сучасної культурної ідентичності учасників колективу.

Ключові слова: етнокультурний код, хорове мистецтво, синкретизм, культурна ідентичність, репрезентація, культурний медіатор.

Taras KUSHNIR,
orcid.org/0009-0005-2478-828X
Doctor of Arts (PhD),
Senior Lecturer at the Department of Culture Studies
National University of life and environmental sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine) *t.i.kushnir@nubip.edu.ua*

REPRESENTATION OF ETHNOCULTURAL CODE THROUGH AMATEUR CHORAL ART: FROM ARCHAIC SYNCRETISM TO CONTEMPORARY IDENTITY

This scientific article presents a comprehensive cultural study of the phenomenon of amateur choral art as a powerful mechanism for representing the ethnocultural code. Traditional folk songs are considered not only as acoustic or aesthetic artifacts, but as complex sign-symbolic systems that originate in primitive ritual syncretism – the historical and functional combination of music, poetic words, kinetic plasticity, and sacred action. The focus is on the specifics of an amateur collective, where playing music together is not so much a form of artistic leisure as an instrument of sociocultural integration, the actualization of cultural memory, and a space where an organic transition from archaic meanings to the formation of contemporary national consciousness takes place.

The relevance of the study is determined by the aggravation of the crisis of cultural identity in the context of rapid globalization, digitization, and urbanization of society, which leads to the alienation of modern people from their ethnic roots. In the practical activities of many amateur choirs, there is a problem of a superficial approach to folk material: folk songs are often subjected to artificial stage adaptation, simplification, or academic unification. This leads to the destruction of their original syncretic nature, the loss of their deep semantics, and the transformation of a living ethnocultural code into a museum exhibit or entertaining kitsch. Therefore, there is an acute scientific and practical need to find ways to adequately represent archaic meanings that would meet the spiritual demands and existential needs of modern man.

The main goal of the article is to theoretically substantiate the mechanisms of representing the ethnocultural code through amateur choral art and to prove that conscious immersion in the syncretic nature of folk singing is an effective factor in the formation, preservation, and strengthening of the contemporary cultural identity of the group's members.

Key words: ethnocultural code, choral art, syncretism, cultural identity, representation, cultural mediator.

Постановка проблеми. В умовах стрімкої глобалізації, діджиталізації та тотальної урбанізації суспільства проблема збереження національної культурної ідентичності набуває безпрецедентної гостроти. Сучасна людина, відірвана від традиційного середовища існування, зазнає екзистенційного відчуження від свого етнічного коріння. У цьому контексті аматорське хорове мистецтво постає не лише як форма організації художнього дозвілля, але і як потужний інструмент соціокультурної інтеграції та компенсації втрачених зв'язків із колективною пам'яттю нації.

Попри значний масив наукових розвідок, специфіка саме *аматорського* хорового співу як механізму репрезентації етнокультурного коду залишається недостатньо концептуалізованою. Бракує комплексних праць, які б досліджували процес переходу від архаїчного синкретизму обряду до конструювання сучасної ідентичності учасника аматорського хору. Крім того, потребує теоретичного обґрунтування нова концептуальна роль керівника такого колективу як «культурного медіатора».

Проте в сучасній хоровій практиці спостерігається небезпечна тенденція до спрощення або викривлення фольклорного матеріалу. Народна пісня, яка за своєю онтологічною природою є глибоко синкретичним явищем, в умовах аматорської сцени часто піддається штучній академізації або відвертій естрадизації (поп-кітч). Відрив вокально-технічного компонента від його первинного культурологічного та просторового контексту призводить до руйнування етнокультурного коду. Відтак, виникає гостра практична та наукова необхідність у пошуку таких механізмів роботи з аматорськими колективами, які б дозволили не просто репродукувати нотний текст, а адекватно репрезентувати архаїчні смисли.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика, порушена в статті, носить виражений міждисциплінарний характер і спирається на масив праць із культурології, семіотики, етномузикології та хорової педагогіки.

Розуміння фольклору як складної знаково-символічної системи та транслятора етнокультурного коду базується на методології української філософії культури та етнокультурології (зокрема, працях С. Кримського (Кримський, 2003) та Р. Кіся (Кісь, 2002). У сучасному українському гуманітарному дискурсі питання збереження національної ідентичності та механізми культурної пам'яті в умовах глобалізації глибоко аналізуються в колективній монографії Інституту культурології НАМ України (Гриценко, Гончаренко, Кузнєцова, 2020) та О. Берегової (Берегова, 2020).

Сучасне розуміння специфіки українського музичного фольклору ґрунтовно розкрито в дослідженнях провідних етномузикологів. Парадигми існування фольклору в сучасному, посттрадиційному культурному контексті та їх сценічне втілення розглядає В. Сінельнікова та І. Сінельніков (Сінельнікова, Сінельніков, 2019). Феномен українського багатоголосся, його імпровізаційну та гетерофонну природу детально аналізує дослідниця І. Клименко (Клименко, 2020). Питання ладової та інтонаційної специфіки пісні (зокрема, використання мікрохроматики та відкритого природного звукоутворення), а також проблеми інструментальної та вокальної трансформації традиції є предметом комплексних досліджень А. Іваницького (Іваницький, 2004) та М. Хая (Хай, 2011).

Важливим вектором для нашого дослідження є праці, присвячені традиційній тілесності, оскільки саме вона є інструментом збереження коду. М. Маєрчик розглядає семіотику жесту та звуку, доводячи нерозривність акустичного та кінетичного компонентів у фольклорі та їхній вплив на соматичну пам'ять виконавця (Маєрчик, 2011). Водночас соціокультурні функції саме аматорського (непрофесійного) хорового музикування та його рекреаційний потенціал для дорослого населення активно розробляються в новітніх розвідках із соціології мистецтва.

Мета статті – теоретичне обґрунтування механізмів репрезентації етнокультурного коду засобами аматорського хорового мистецтва та доведення того, що усвідомлена ревіталізація синкретичної природи народного співу є дієвим чинником формування сучасної культурної ідентичності.

Виклад основного матеріалу. Осягнення глибокої сутності народного хорового виконавства вимагає звернення до його першоджерел, де фольклор існував не як відокремлений вид естетичної діяльності, а як органічна, невід'ємна частина людського буття. Онтологічно (буттєвою) основою традиційної пісні є архаїчний обрядовий синкретизм – первісна нерозчленованість художніх, утилітарних та сакральних елементів. У цьому традиційному просторі музика, поетичне слово та тілесна пластика не просто доповнювали одне одного чи слугували фоном, а становили єдиний, монолітний комунікативний текст.

З позицій сучасної культурології, саме ця синкретична єдність виступає базовим носієм і транслятором **етнокультурного коду**. Його слід розуміти не як звичайний набір фольклорних мотивів, а як складну інформаційну модель, у якій зашифровані світоглядні координати етносу, його колек-

тивна пам'ять, архетипи та міфологічне мислення. Його життєздатність забезпечується одночасною роботою трьох рівнів:

– **акустично-інтонаційний рівень:** специфічний тембр (природне, «відкрите» звукоутворення), мікрохроматика та гетерофонна фактура, що передають емоційний стан, вітальну енергію та «вібрацію» роду;

– **вербально-семантичний рівень:** місцевий діалект, архаїчна лексика та символіка поетичного тексту, які фіксують соціальні, побутові та магічні смисли громади;

– **кінетично-просторовий рівень:** ритуальний жест, хороводний крок, просторова побудова виконавців, що вписують людину в макрокосмос, моделюючи циклічність часу (наприклад, рух за сонцем) та структуру світобудови.

Варто поглибити розуміння того, як саме працював архаїчний синкретизм у координатах традиційного світогляду. Спираючись на концепцію хронотопу (часопростору), слід зазначити, що народна пісня виступала інструментом організації часу та простору громади. Календарно-обрядовий цикл не просто супроводжувався співом – спів буквально «запускав» зміну пір року в міфологічній свідомості (веснянки закликали весну, колядки програмували врожай). Відтак, синкретизм мав чітко виражену символіко-утилітарну функцію. Слово (текст пісні) у поєднанні з певним звуковисотним вібраційним рівнем та ритуальним кроком набувало статусу матеріальної сили, здатної впливати на природу (Іваницький, 2004).

Зауважимо, що тіло виконавця (його гортань, резонатори, постава, рух) виступає головним інструментом збереження етнокультурного коду. Наприклад, традиційна хореографія (наприклад, «кривий танець») ніколи не була простою прикрасою вокального виконання – вона графічно дублювала мелодичний малюнок пісні, створюючи єдиний кінетико-акустичний візерунок. Таким чином, код культури фіксувався не на папері, а безпосередньо в нейром'язовій та емоційній пам'яті носіїв традиції.

Відповідно, у традиційному середовищі пісня працювала як цілісний механізм соціокультурної регуляції. Будь-яка спроба препарувати цей синкретизм – вилучити вокально-мелодичну лінію з її тілесно-просторового та обрядового контексту – неминуче призводить до руйнування етнокультурного коду. Позбавлена своєї синкретичної природи, народна пісня втрачає онтологічну сутність, перетворюючись із живого акту співтворення світу на статичний акустичний артефакт.

Проте, перенесення синкретичного фольклорного тексту в умови сучасного аматорського хоро-

вого мистецтва неминуче стикається з низкою гострих культурологічних та виконавських суперечностей. Ще у кінці ХХ століття С. Грица слушно зазначав, що в умовах глобалізації, діджиталізації та стрімкої урбанізації українського суспільства традиційна пісня втрачає своє природне, побутове середовище існування, актуально і на сьогоднішній день (Грица, 2000 142).

Сучасна людина – учасник аматорського колективу – зазнає екзистенційної кризи культурної ідентичності, відчужуючись від свого етнічного коріння, архаїчного світосприйняття та традиційної тілесності.

Криза репрезентації зумовлена не лише недоліками хормейстерів, а й об'єктивними психофізіологічними змінами сучасної людини (*homo urbanus*). Жителі мегаполіса чи передмістя характеризуються високим рівнем емоційного та тілесного затиску, зміненним типом дихання (поверхневе, ключичне замість глибокого діафрагмального) та втратою навички гучного, вільного звуковидобування в повсякденному житті. Тому спроба відтворити автентичний звук часто наштовхується на фізичний та психологічний бар'єр аматора.

У площині практичної хорової діяльності ця криза проявляється через проблему хибної репрезентації фольклорного матеріалу. Аналіз репертуарної політики та виконавської практики багатьох сучасних аматорських хорів дозволяє виділити дві ключові деструктивні тенденції, що руйнують первинну синкретичну природу народної пісні:

1. *Штучна академізація фольклору.* Цей підхід передбачає спробу «окультурити» народне багатоголосся, підпорядкувавши його законам класичної гармонії темперованого строю, а манеру звукоутворення – принципам академічного *bel canto* (округлений, прикритий звук, фіксована гортань). За спостереженнями А. Іваницького, така уніфікація знищує унікальну тембральну колористику (так званий «білий звук») та специфічну мікрохроматику, які є базовими акустичними маркерами українського етнокультурного коду (Іваницький, 2004: 185). Пісня перетворюється на статичний нотний артефакт, а виконавець, прикутий до диригента та нотної папки, втрачає соматичний (тілесний) зв'язок із твором.

2. *Естрадизація та спрощення (поп-фольк).* Інша крайність полягає в надмірній театралізації або спрощенні обрядового матеріалу на догоду масовому глядачеві. Складні гетерофонні структури та архаїчні тексти (збереження яких є критично важливим для локальної ідентичності) замінюються примітивними гармонічними схемами та

уніфікованою літературною мовою. Обрядовий синкретизм редукується до рівня розважального кітчу або «шароварщини», що позбавляє пісню її глибинної семантики та сакральної функції (Маєрчик, 2011).

В обох випадках відбувається руйнація синкретичної єдності «звук-слово-рух». Як наслідок, живий етнокультурний код перетворюється на «музейний експонат». Для учасника аматорського колективу (містянина) такий репродуктивний, формальний підхід до співу не створює простору для соціокультурної інтеграції та не задовольняє його екзистенційної потреби у відновленні розірваних зв'язків із колективною пам'яттю нації.

Виникає гостра необхідність переходу від репродуктивної моделі (просто «співати народні пісні») до моделі усвідомленої репрезентації – такої організації хорового процесу, яка б дозволяла розкодувати архаїчні смисли та актуалізувати їх для свідомості сучасного виконавця-аматора.

Подолання кризи репрезентації етнокультурного коду можливе лише за умови переосмислення функцій аматорського колективу. На відміну від професійних академічних хорів, де домінує суто естетична та виконавська мета (досягнення ідеального ансамблю, строю, нюансування), специфіка аматорського співу лежить у площині соціальної комунікації.

Щоб цей простір повноцінно виконував функцію транслятора культурної пам'яті, репетиційний та виконавський процес має спиратися на ревіталізацію елементів архаїчного синкретизму. Практичний досвід провідних фольклорних гуртів показує, що найефективніше цей механізм спрацьовує на трьох взаємопов'язаних рівнях.

1. Фонетико-акустичний рівень: віднайдення природного голосу та діалекту. Фундаментальним кроком є відмова від штучного академічного округлення звуку на користь традиційної (відкритої, мовленнєвої) манери інтонування. Опанування співу на природному грудному резонуванні має не лише музичне, а й глибоке психофізіологічне значення. Для сучасного містянина, обтяженого стресами та психологічними блоками, такий спів діє як потужний механізм емоційного розкріпачення (Скопцова, 2017). Крім того, принциповим є збереження локального діалекту твору. Діалектна фонетика (специфічні дифтонги, тверді приголосні) організовує правильну вокальну позицію народного звуку і водночас виступає найсильнішим маркером локальної ідентичності.

2. Гетерофонне мислення як модель соціальної взаємодії. Аматорське виконання фольклору має уникати жорсткої диктатури зафіксованої 5-ліній-

ної нотації. Залучення співаків до української підголоскової поліфонії (гетерофонії) змінює саму філософію хорового співу. Дослідник народного багатоголосся І. Клименко наголошує, що гетерофонія за своєю природою є імпровізаційною: у ній немає жорстко підпорядкованих партій, а є самостійні мелодичні лінії, що сплітаються довкола основного наспіву (Клименко, 2020). Опановуючи такий тип мислення, учасники хору вчаться слухати одне одного, відчувати партнера та брати на себе лідерство (заспів) у межах традиційного ладу. Це формує глибоке відчуття солідарності та приналежності до єдиного соціального організму.

3. Соматично-просторове проживання: активізація тілесної пам'яті. Найскладнішим, але найважливішим етапом репрезентації синкретичного коду є повернення пісні її кінетичної складової. Народна пісня не співається у статичній позі «по стійці струнко». Робота з аматорами обов'язково має включати просторові переміщення та фізичний рух (обрядовий крок, ритмічне погойдування, хоровод).

Культурологічний сенс цього прийому полягає в актуалізації соматичної (тілесної) пам'яті. Залучаючи тіло як повноцінний резонатор і транслятор ритму, сучасний виконавець долає дистанцію між собою та архаїчним текстом. Рух синхронізує дихання всього колективу (так зване «ланцюгове дихання»), і пісня починає проживатися як реальна обрядова дія. Саме в цей момент синкретичної єдності (звук-слово-рух) відбувається глибоке усвідомлення аматором своєї національної приналежності: етнокультурний код перестає бути абстракцією і стає частиною його власного досвіду.

Окреслені вище процеси ревіталізації архаїчного синкретизму в умовах аматорського хорового мистецтва не можуть відбуватися стихійно. Вони вимагають докорінного перегляду фахової ролі керівника колективу. У класичній академічній парадигмі диригент-хормейстер виконує переважно організаційно-художню функцію: він розучує партитуру, працює над чистотою інтонації, ансамблем, балансом та динамікою. Проте при роботі з фольклорним матеріалом в аматорському середовищі такої репродуктивної вокальної педагогіки буде недостатньо (Клименко, 2020).

Описуючи роль «медіатора», необхідно ввести концепт переходу від репрезентативного мистецтва (де є поділ на активних артистів на сцені та пасивних глядачів у залі) до «мистецтва участі» (participatory art). Завдання культурного медіатора – зробити так, щоб під час виконання твору межа між сценою і залом стиралася. Він має

навчити колектив випромінювати таку енергетику і використовувати такі просторові рішення, які б провокували глядачів до внутрішнього або навіть фізичного співучасті (наприклад, через спільний ритм або виконання знайомих приспівів).

Варто зазначити, що керівник колективу оперує диференційованими методами одним з яких є метод компаративного (порівняльного) аналізу: «медіатор» пропонує хористам прослухати автентичні аудіозаписи (експедиційні матеріали), порівняти їх із сучасними обробками, проаналізувати спектрограму звуку та свідомо знайти власне тембральне рішення. Це перетворює учасника аматорського хору з пасивного виконавця чужої волі на свідомого дослідника та носія власної культури.

Складність полягає і в тому, що сучасний аматор (реципієнт) розірвав природний зв'язок із традицією, і для нього мова обрядової пісні є значною мірою незрозумілою «іноземною» знаковою системою. Відповідно, керівник аматорського хору набуває нової концептуальної ролі – він стає «культурним медіатором» (посередником) (Сінельнікова, Сінельніков, 2019). В такому випадку функція хормейстера полягає у комплексному розкодуванні архаїчних символів та їхній дбайливій адаптації для свідомості сучасного виконавця.

Саме завдяки компетентному посередництву «культурного медіатора» репетиційний процес виходить за межі суто музичних завдань, перетворюючись на усвідомлений акт співтворчості та культурної трансмісії. Аматорський хор, у такому розумінні, стає не просто гуртком самодіяльності, а впливовим інститутом конструювання та зміцнення сучасної національної ідентичності.

Висновки. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що повноцінна репрезентація етнокультурного коду в аматорському хоровому мистецтві є неможливою без глибокого усвідомлення та практичного відтворення онтологічної

основи традиційної пісні, якою виступає архаїчний обрядовий синкретизм. Історично народна пісня функціонувала як єдиний, неподільний комунікативний текст, у якому нерозривно поєднувалися вербальний, акустично-інтонаційний та кінетично-просторовий компоненти. Доведено, що аматорський хор у сучасному урбаністичному середовищі перебирає на себе функції традиційної громади, перетворюючись на середовище активної соціокультурної комунікації. Виявлено, що повноцінна репрезентація етнокультурного коду неможлива без звернення до базових елементів архаїчного синкретизму: специфічної (відкритої) манери звукоутворення, збереження діалектних особливостей мовлення, гетерофонного багатоголосся та тілесно-просторового проживання пісні.

В процесі дослідження обґрунтовано, що робота аматорів із синкретичним матеріалом запускає механізми соматичної (тілесної) та емоційної пам'яті, знімаючи психологічні бар'єри та сприяє глибокому усвідомленню своєї приналежності до національної культури. Визначено нову концептуальну роль керівника аматорського колективу як «культурного медіатора», який забезпечує розкодування архаїчних символів та їхню адаптацію для свідомості сучасного виконавця. У підсумку стверджується, що аматорське хорове мистецтво, за умови поваги до синкретичних витоків фольклору, трансформується з форми репродуктивної художньої самодіяльності у впливовий інститут конструювання сучасної ідентичності нації.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі вбачаються у детальному емпіричному дослідженні впливу конкретних вокально-тілесних практик на психоемоційний стан учасників аматорських хорів, а також у розробці спеціалізованих навчально-методичних комплексів для керівників музичних колективів з метою підвищення їхньої фахової кваліфікації як «культурних медіаторів».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Берегова О. Діалог культур: образ Іншого в музичному універсумі. *Київ : Інститут культурології НАМ України, 2020. 304 с.*
2. Грица С. Й. Фольклор у просторі та часі : вибрані статті. Тернопіль : Астон, 2000. 228 с.
3. Гриценко О., Гончаренко Н., Кузнецова І. та ін. Культура пам'яті сучасного українського суспільства: трансформація, декомунізація, європеїзація : монографія. Київ : Інститут культурології НАМ України, 2020. 352 с.
4. Гуменюк А. І. Українські народні танці. Київ : Наукова думка, 1969. 250 с.
5. Іваницький А. І. Український музичний фольклор : підручник. Вінниця : Нова Книга, 2004. 320 с.
6. Кісь Р. Мова, думка і культурна реальність (від Олександра Потебні до гіпотези мовного релятивізму). Львів : Літопис, 2002. 304 с.
7. Клименко І. В. Обрядові мелодії українців у контексті слов'яно-балтського ранньотрадиційного мелосу: типологія і географія. Том 1. Монографія. *Київ : Національна музична академія України імені П. І. Чайковського, 2020. 360 с.*
8. Маєрчик М. С. Ритуал і тіло: структурно-семантичний аналіз українських обрядів родинного циклу. Київ : Критика, 2011. 328 с.

9. Кримський С. Б. Запити філософських смислів. Київ : Парапан, 2003. 240 с.
10. Садовенко С. М. Українське народне хорове мистецтво як динамічний соціокультурний феномен: культурологічні аспекти концептуалізації. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2022. № 2. С. 34–40.
11. Самборська О. В., Кушнір Т. І., Васильєва К. В. Місце народного мистецтва в академічному дискурсі: проблеми інтерпретації та класифікації. *Вісник науки та освіти*. 2025. № 39. С. 2190–2204. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-9\(39\)-2190-2204](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-9(39)-2190-2204)
12. Сінельнікова В. В., Сінельніков І. Г. Музичний фольклор в умовах сцени: сучасні тенденції. *Інноваційна педагогіка*. Одеса, 2019. Вип. 14, т. 1. С. 138–141. DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-14-1-28>
13. Скопцова О. М. Становлення та особливості розвитку народного хорового виконавства в Україні (кінець XIX–XX століття) : монографія. Київ : Ліра-К, 2017. 180 с.
14. Хай М. Й. Українська інструментальна музика усної традиції. Київ; Дрогобич: Коло, Друк, 2011. 467 с.

REFERENCES

1. Berehova O. (2020) *Dialoh kultur: obraz Inshoho v muzychnomu universumi*. [Dialogue of cultures: The image of the Other in the musical universe]. Instytut kulturolohii NAM Ukrainy. Kyiv, 304. [in Ukrainian].
2. Hrytsa S. Y. (2000). *Folklor u prostori ta chasi: vybrani statii* [Folklore in space and time: Selected articles]. Aston, Ternopil. 228. [in Ukrainian].
3. Hrytsenko O., Honcharenko N., Kuznietsova I., ta in. (2020). *Kultura pamiaty suchasnoho ukrainskoho suspilstva: transformatsiia, dekomunizatsiia, yevropeizatsiia : monohrafiia*. [Culture of memory of modern Ukrainian society: transformation, decommunization, Europeanization: monograph.]. Instytut kulturolohii NAM Ukrainy. Kyiv, 352. [in Ukrainian].
4. Humeniuk A. I. (1969) *Ukrainski narodni tantsi*. [Ukrainian folk dances]. Naukova Duma, Kyiv, 250. [in Ukrainian].
5. Ivanytskyi A. I. (2004). *Ukrainskyi muzychnyi folklor* [Ukrainian musical folklore]. Nova Knyha, Vinnytsia, 320. [in Ukrainian].
6. Khai M. Y. (2011). *Ukrainska instrumentalna muzyka usnoi tradytsii* [Ukrainian instrumental music of oral tradition]. Kyiv; Drohobych: Kolo, Druk, 467. [in Ukrainian].
7. Kis R. (2002). *Mova, dumka i kulturna realnist (vid Oleksandra Potebni do hipotezy movnoho reliatyvizmu)*. [Language, thought and cultural reality (from Oleksandr Potebny to the hypothesis of linguistic relativism).]. Lviv : Litopys, 304. [in Ukrainian].
8. Klymenko I. V. (2020) *Obriadovi melodii ukrainsiv u konteksti sloviano-baltskoho rannotradytsiinoho melosu: typolohiia i heohrafiia*. [Ritual melodies of Ukrainians in the context of Slavic-Baltic early traditional melos: typology and geography]. Т. 1. Monohrafiia. Kyiv : Ukrainian National Tchaikovsky Academy of Music, 360. [in Ukrainian].
9. Krymskyi S. B. (2003). *Zapyty filososfskykh smysliv* [Inquiries of philosophical meanings]. Kyiv : Parapan. 240. [in Ukrainian].
10. Maierchuk M. S. (2011). *Rytual i tilo: strukturno-semantychnyi analiz ukrainskykh obriadiv rodynnoho tsykladu* [Ritual and body: Structural-semantic analysis of Ukrainian rituals of the family cycle]. Kyiv : Krytyka. 328. [in Ukrainian].
11. Sadovenko S. M. (2022). *Ukrainske narodne khorove mystetstvo yak dynamichniy sotsiokulturniy fenomen: kulturolohichni aspekty kontseptualizatsii*. [Ukrainian folk choral art as a dynamic socio-cultural phenomenon: Culturological aspects of conceptualization]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstv*, Kyiv, 2. 34–40. [in Ukrainian].
12. Samborska O. V., Kushnir T. I., Vasyliieva K. V. (2025). *Mistse narodnoho mystetstva v akademichnomu dyskursi: problemy interpretatsii ta klasyfikatsii*. [The place of folk art in academic discourse: Problems of interpretation and classification]. *Visnyk nauky ta osvity*, 39, 2190–2204. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-9\(39\)-2190-2204](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-9(39)-2190-2204) [in Ukrainian].
13. Skoptsova O. M. (2017). *Stanovlennia ta osoblyvosti rozvytku narodnoho khorovoho vykonavstva v Ukraini (kinets XIX-XX stolittia)* [Formation and features of the development of folk choral performance in Ukraine (late 19th-20th centuries)]. Monohrafiia. Kyiv : Lira-K, 180. [in Ukrainian].
14. Sinelnikova V. V., Sinelnikov I. H. (2019). *Muzychnyi folklor v umovakh stseny: suchasni tendentsii*. [Musical folklore in the conditions of the stage: Modern trends]. *Innovatsiina pedahohika*, Odessa, 1(14). 138–141. DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-14-1-28> [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 27.02.2026
 Дата прийняття статті до друку після рецензування: 30.03.2026
 Дата публікації (оприлюднення) статті: 22.04.2026

Стаття поширюється на умовах
 ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

